

GİRİŞ

Semih Aktekin ve Mustafa Öztürk***

Avrupa Birliği (AB) ile oldukça uzun bir süredir ortaklık anlaşması olan Türkiye, tam üyelik için başvurduğu 1987 yılından yaklaşık yirmi yıl sonra Ekim 2005’de AB’ye katılım müzakerelerine başlamıştır. Ancak hâlihazırdaki tartışmalara bakıldığında, Türkiye’nin AB’ye muhtemel üyeliğine karşı hem AB çevrelerinden hem de Türkiye’den güçlü bir muhalefetin varlığı gözlenmektedir. Genellikle AB çevrelerinde Türkiye’nin AB’ye tam üye olarak istenmeyişinin nedenleri arasında ülkenin büyüklüğü, coğrafi konumu ve siyasi tarihi gibi hususlar dile getirilmekle birlikte, Türkiye’ye karşı AB içindeki muhalefetin en önemli nedenlerinden birinin tarihsel bir bağlamda oluşmuş olan kültürel kimlikle ilgili olduğu aşikârdır. AB içindeki bazı çevreler Avrupalı kimliğini Yahudi-Hıristiyan bir mirasa dayandırdığı için, tarihsel olarak Avrupa’nın “Müslüman ötekisi” olmuş bir ülke olan Türkiye’nin oluşturulmak istenen “Avrupa kimliğini” sekteye uğratacağı düşünülmektedir. Benzer şekilde Prof. Dr. Abdullah Saydam’ın bu kitabın 4. bölümünde açıkladığı gibi birçok Türk, Avrupa ile olan ilişkileri halen I. Dünya Savaşı’ndan sonraki şartlar bağlamında ve özellikle Sevr Antlaşması kapsamında ele almaktadır. Sevr Antlaşması’yla Osmanlı toprakları İtilaf devletleri tarafından paylaşılmıştı. Dolayısıyla, karşılıklı olarak iki tarafın birbirini tarihsel süreçte nasıl tanımladığı ve oluşturduğu, günümüzde Türkiye ve AB arasındaki ilişkileri önemli oranda etkilemektedir.

Bugün Avrupa’daki birçok toplumun çok kültürlü olduğu düşünülebilir. II. Dünya Savaşı’ndan sonraki dönemde çok sayıda insan Batı Avrupa’ya işçi ya da mülteci olarak göç etmiştir. Bu nüfus hareketleri sonucu bugün örneğin Avrupa’da yaklaşık yirmi milyon civarında Müslüman nüfus yaşamaktadır. Orta ve Doğu Avrupa’daki birçok ülke ise zaten geleneksel olarak heterojen ve çok kültürlü bir nüfus yapısına sahiptir. Benzer şekilde Türkiye de özellikle son dönemler dikkate alındığında çok kültürlü bir ülke olma yolundadır. Örneğin, özellikle sahil kesimleri başta olmak üzere birçok yabancı Türkiye’de mülk edinmekte, artan sayıda işçi ya da mültecinin son varış noktası Türkiye olmaktadır. Türkiye ayrıca sadece AB’ye üyelik süreci bağlamında Kopenhag

* Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fatih Eğitim Fakültesi, Trabzon

** Erciyes Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Kayseri

Kriterleri'ni karşılamak için değil, kuruluş tarihi olan 1923'den beri laik, demokratik ve modern bir ülke olmak için birçok değişimden geçmiştir. Bu bağlamda çok kültürlülük, toplumsal farklılıklara saygı, katılımcı demokrasi ve sivil diyalog Türkiye ve AB arasında sürdürülebilir bir ilişkinin temel faktörleri olarak ön plana çıkmaktadır. Bu sebepten dolayı bugün ihtiyacımız olan şey seçici bir tarih okumasıyla oluşturduğumuz tarihsel düşmanlıklar yerine toplumları birbirine yakınlaştıracak ortak temalar üzerine odaklanmış yeni bir düşünme sistemidir. Böylesi bir girişimde en önemli rollerden birisi eğitim sistemlerine ve Türkiye ve AB arasındaki ilişkilerin analiz edilebileceği temel dersler olmaları nedeniyle coğrafya dersiyile birlikte özellikle sosyal bilgiler ve tarih derslerine düşmektedir.

Birçok Avrupa ülkesinde tarih öğretim programları, tarih derslerinin toplumların içinde yaşadıkları zamanı ve şartları yansıtması gerektiğine vurgu yapmaktadır. Gençleri çok kültürlü toplumlar için eğitmek de bu amacın önemli bir parçasıdır. Giderek artan oranda küresel toplumun bir üyesi haline gelen gençlerin farklılıklarla birlikte yaşamayı öğrenmesi gerekmektedir. Bu bağlamda tarih ve sosyal bilgiler derslerinden beklenen temel işlevlerden birisi de genç nesilleri çok kültürlü toplumların ihtiyacına yönelik olarak yetiştirmektir.

Üzerinde yaşadığımız gezegende barışçı bir gelecek inşa edebilmek için tarihsel perspektif çok önemli olmasına rağmen, günümüzde Türkiye'de tarihsel perspektifin anlaşılması ve kullanılması bakımından hem öğrenciler hem de öğretmenler açısından sıkıntılar mevcuttur. Dr. Semih Aktekin'in bu kitabın "Türkiye'de Tarih Eğitimi" başlıklı bölümünde açıkladığı gibi, Türkiye'deki tarih eğitiminin geleneksel metotlarla öğretilen ve çok fazla detaya inildiği için öğrencilerin "anlaması"ndan ziyade onları ezberciliğe iten bir yapısının olduğuna dair eleştiriler vardır. Benzer şekilde Türkiye'deki tarih eğitiminin çok fazla ulusalcı ve etnik merkezli bir yapıya sahip olduğu yönünde de eleştiriler yapılmıştır. Diğer taraftan, hizmet öncesi ve hizmet-içi öğretmen yetiştirme programları da genellikle öğretmen adayları ile öğretmenlere çok kültürlülüğe dayanan, hassas ve tartışmalı konuların nasıl öğretilebileceği üzerinde yeterli eğitim vermemektedir.

Ancak Türkiye'deki tarih ve sosyal bilgiler eğitimi son dönemlerde önemli bir değişimden geçmektedir. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından hazırlanan yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programı, 2005 yılından, yeni Tarih Öğretim Programı ise 2008 yılından itibaren uygulamaya konmuştur. Bu programlara paralel olarak da yeni ders kitapları hazırlanmıştır. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda "tüm dünyada bireysel, toplumsal ve ekonomik alanda yaşanmakta olan değişimi ve gelişimi; ülkemizde

de demografik yapıda, ailenin niteliğinde, yaşam biçimlerinde, üretim ve tüketim kalıplarında, bilimsellik anlayışında, toplumsal cinsiyet alanında, bilgi teknolojisinde, iş ilişkileri ve iş gücünün niteliğinde, yerleşme ve küreselleşme süreçlerindeki değişim ve gelişimleri eğitim sistemimize ve programlarımıza yansıtma” zorunluluğundan bahsedilmektedir. Yeni hazırlanan öğretim programları “Türkiye’de ve dünyada yaşanan değişimler ve gelişmelerle birlikte, Avrupa Birliği normlarını ve eğitim anlayışını, mevcut programların değerlendirmelerine ilişkin sonuçları ve ihtiyaç analizlerini dikkate alarak” hazırlanmıştır (MEB, 2005). Sosyal Bilgiler Programını oluşturan temel öğeler: beceriler, kavramlar, değerler ve genel amaçlardır. Programda yer alan ve gelişmiş ülkelerin programlarında da benzerlerine rastlayabileceğimiz başlıca becerileri şöyle sıralayabiliriz: Eleştirel Düşünme Becerisi, Yaratıcı Düşünme Becerisi, İletişim Becerisi, Araştırma Becerisi, Problem Çözme Becerisi, Karar Verme Becerisi, Bilgi Teknolojilerini Kullanma Becerisi, Gözlem Becerisi, Zaman ve Kronolojiyi Algılama Becerisi, Değişim ve Sürekliliği Algılama Becerisi, Sosyal Katılım Becerisi, Empati Becerisi. Bu becerilerle paralel kavram ve değerlere de değinen yeni programlar, bilginin öğrencinin kendisi tarafından yapılandırılmasını savunan yapılandırmacı (*constructivist*) anlayışa dayanmaktadır. Bu yaklaşım karar verici olarak öğrencilerin yetiştirilmesinde bilginin, bir amaç olarak değil, bir problemin çözümünde araç olarak edinilmesini sağlamayı hedeflemektedir. Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından kabul edilen yeni Tarih Dersi Öğretim Programı’nda da benzer şekilde dünyada yaşanan gelişmelere paralel olarak “öğrenci merkezli, bilgi ve beceriyi dengeleyen, öğrencinin kendi yaşantılarını ve bireysel farklılıklarını dikkate alarak çevreyle etkileşimine imkân sağlayan yeni bir anlayış yaşama geçirilmeye çalışılmıştır” (MEB, 2007).

Görüldüğü gibi sosyal bilgiler ve tarih öğretim programlarındaki değişimler Milli Eğitim Bakanlığı tarafından çok doğru bir şekilde küresel değişimlerin neticesinde hızla değişen dünya ve Türkiye için önemli bir gereklilik olarak ortaya konmaktadır. Öyleyse okullar ve üniversiteler (özellikle eğitim fakülteleri) sosyal bilgiler ve tarih öğretiminde olaylara daha geniş bir perspektifle bakan evrensel bir yaklaşımı benimseyerek Milli Eğitim Bakanlığı tarafından gerçekleştirilen öğretim programı değişikliklerini uygulamaya geçirmelidirler. Ancak yeni öğretim programlarının uluslararası gelişmeleri içermesine rağmen, bu programların uygulamaya geçirilmesinde problemler yaşanmaktadır. Birçok öğretmen yeni öğretim programlarının teorik altyapısını oluşturan temel kavramlar hakkında yeterli bilgi sahibi değildir. Teorik bilgiye sahip olanlar ise teorinin pratiğe nasıl aktarılacağı noktasında sıkıntılar yaşamaktadırlar.

Türkiye’de Tarih ve Sosyal Bilgiler eğitimine katkıda bulunmayı amaçlayan bu kitap ‘Türkiye ve AB arasındaki Sivil Toplum Diyalogunu Geliştirme Projesi’ hibe programları kapsamında Avrupa Birliği tarafından desteklenen “Sosyal Bilgiler ve Tarih Eğitimcilerini Çok Kültürlü Avrupa İçin Eğitmek” başlıklı projenin önemli ürünlerinden birisidir. Erciyes Üniversitesi’nin koordinatörlüğünü yürüttüğü bu projenin ortakları Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fatih Eğitim Fakültesi ile İngiltere’nin Bristol kentinde bulunan West of England Üniversitesidir. Avrupa Tarih Eğitimcileri Birliği (EUROCLIO) ise proje iştirakçisi olarak katkıda bulunmuştur.

Türkiye’nin son yıllarda öğretim programlarını yenilerken yaşadığı tartışma ve sorunların benzerleri yıllar önce başka ülkelerde de yaşanmıştı. Örneğin 1970’li yıllara kadar geleneksel bir tarih öğretimine sahip olan İngiliz okullarında bilgi ağırlıklı ve ezbere dayalı bir tarih eğitimi verilmekteydi. Öğretmen merkezli olan bu eğitimde, öğretmen ve ders kitabı tüm “doğru bilginin” kaynağı olarak görüldüğü için öğrenciler tahtaya yazılanları ya da öğretmenin söylediklerini daha sonra ezberlemek amacıyla not ederlerdi. Ya da ders kitabı sınıfta okunmak suretiyle dersler işlenirdi. Çeşitli eleştiri ve tartışmalar sonucu 1970’lerden itibaren İngiliz okullarında beceri kazandırmayı önceleyen ‘yeni tarih’ eğitimi anlayışı ağırlık kazanmaya başlamıştır. Ancak zaman zaman bilgi ve beceri arasındaki dengenin sağlanamaması İngiltere’de de eğitimciler arasında çeşitli tartışmalara yol açmıştır. İngiltere’deki ‘yeni tarih’ eğitimi anlayışı Türk akademisyenler tarafından oldukça sık bir şekilde referans olarak gösterilmektedir. İngiltere’den Dr. Dean Smart, Dr. Penelope Harnett ve Dr. Ian Phillips, İngiltere’deki tarih eğitimini çeşitli açılardan ele alan bu kitaptaki makaleleriyle Türk okuyucuya oldukça faydalı bilgiler sağlayacaklardır. Bu bağlamda İngiltere örneğinin Türkiye’de karşılaşılan benzer sorunlara ne ölçüde çözümler getirebileceği bu makalelere bakılarak tartışılabilir. Aynı şekilde Avrupa Tarih Eğitimcileri Derneği (EUROCLIO) genel direktörü Joke van der Leeuw Roord da Avrupa’da tarih eğitimiyle ilgili önemli gelişmeleri analiz ettiği makalelerinde tarih eğitiminin halihazırda Avrupa’daki durumunu ve önceliklerini ortaya koymaktadır.

Yukarıda belirtildiği gibi Türkiye ile AB arasındaki katılım müzakereleri sıkıntılı da olsa sürmektedir. Bu müzakerelerin birinci bölümü Türkiye’deki reformları desteklemek, ikinci bölümü katılım müzakerelerinin çerçevesini belirlemek, üçüncü bölüm ise Türkiye Cumhuriyeti ile Avrupa Birliği arasındaki birlik çalışmalarına sivil toplumu dâhil ederek politik ve kültürel bakımdan ülkeler arasındaki diyalogu geliştirmektir. Sivil Toplum Diyalogu’nu Geliştirme Projesi hibe programları resmi kurumlardan ziyade bireyleri bir araya getirmeyi, toplumların bu şekilde birbirlerini anlamalarını, katılım müzakereleri sürecine sivil toplumun sahip çıkmasını amaçlamaktadır. Çünkü

Türkiye açısından bir medeniyet projesi olarak kabul edilen Avrupa Birliği'ne katılım sürecinin başarılı olması için sadece resmi kurumların meseleye sahip çıkması yetmemektedir. Özellikle yukarıda belirtildiği gibi her iki tarafta var olan tarihsel önyargıların aşılabilmesi için asıl olanın bu politikaların toplum tarafından sahiplenilmesidir. Sürece hem Türkiye hem de AB'deki sivil toplum kuruluşları ne kadar sahip çıkarsa katılım çalışmalarının başarıya ulaşması o kadar kalıcı, derinlikli, gündelik politikalardan etkilenmeyen bir yapı kazanacaktır. "Sosyal Bilgiler ve Tarih Eğitmcilerini Çok Kültürlü Avrupa İçin Eğitmek" başlıklı projemizin amacı da öncelikle Türkiye ile AB ülkeleri arasındaki "Sivil Toplum Diyalogu'nun Geliştirilmesi"ne katkıda bulunmaktır. AB, kuruluş felsefesi olarak insan hakları, demokrasi, çok kültürlülük, hoşgörü gibi kavramlara dayanmaktadır. Türkiye gibi çeşitli yönleriyle farklı tarihe ve medeniyete sahip bir ülkenin katılımı halinde birlik şimdiye kadarki görünüşünün aksine bir "Hıristiyan Birliği" görünümünden uzaklaşarak, bir "Medeniyetler Birliği" halini alabilecektir. Böylece kuruluştaki felsefe de tam anlamıyla hayatiyet kazanacaktır.

Bu proje daha somut olarak Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne üyelik sürecine sivil toplumun katılması ve üyelik sonrasındaki "Çok kültürlü Avrupa"ya toplumun hazır olmasında etkili olacak olan Sosyal Bilgiler ve Tarih öğretmenlerinin ve öğretmen adaylarının eğitilmesini amaçlamaktadır. Eğitim alanında gerçekleştirilen değişimlerde ve okullarda gerçekleştirilen yeniliklerin merkezinde öğretmenler (ve öğretmen adayları) anahtar bir konum işgal ederler. Bu yüzden sivil diyalog, demokrasi ve çok kültürlülük gibi kavramların eğitimde ne anlama geldiğinin teori ve pratikte iyi anlaşılmasını sağlamak için tarih ve sosyal bilgiler öğretmenlerine yönelik hizmet-içi eğitimlere ihtiyaç duyulmaktadır. Bu bağlamda, tarih ve sosyal bilgiler eğitimi ile öğretmen eğitimi programlarını Türkiye ve AB arasındaki ilişkileri geleneksel tarihsel yaklaşımdan uzak olarak eleştirel bir anlayışla yeniden değerlendirecek şekilde ele almak gerekmektedir. Bu yaklaşım öğrencileri olayları önyargılardan ziyade eleştirel düşünce ve kanıtlara dayalı olarak değerlendiren vatandaşlar olarak yetiştirmeyi amaçlamalıdır. Projemizin faaliyetleri kapsamında Kayseri ve Trabzon illerinde ilk ve ortaöğretim okullarında görev yapan Sosyal Bilgiler ve Tarih öğretmenleriyle, Eğitim Fakültelerinde eğitim gören Tarih ve Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarına, eğitimde Avrupa boyutunu öne çıkaran kalıp yargılardan ziyade çoklu bakış açısını ele alan ve kaynak ve kanıtlara dayalı bir tarih ve sosyal bilgiler eğitiminin nasıl gerçekleştirilebileceğini ortaya koyan eğitim seminerleri ve çalıştaylar düzenlenmiştir. Bu eğitim çalışmalarında tarih ve sosyal bilgiler eğitimcilerinin eleştirel farkındalıklarını artırmak, onları yenilikçi pedagojiyle tanıştırmak, onların alan eksenli pedagojik bilgileri ile

profesyonelliklerini artırmak amacı güdülmüştür. Proje ekibinin ulusal ve uluslararası uzmanları tarafından gerçekleştirilen hizmet-içi eğitimler şu başlıklar altında gerçekleştirilmiştir:

1. Tarih Eğitiminde Yeni Yaklaşımlar: XX. Yüzyıl Tarihi Nasıl Öğretilmeli?
2. Tarih ve Sosyal Bilgiler öğretiminde yenilikçi öğretim yaklaşımları.
3. Çok kültürlü toplumda Sosyal Bilgiler ve Tarih öğretmek.
4. Tarih öğretiminde hassas konular ve çok perspektiflilik
5. Yerel, bölgesel, ulusal, Avrupa ve küresel perspektiflilikleri dengeleyen Tarih ve Sosyal Bilgiler eğitimi.
6. Tarih ve Sosyal Bilgiler öğretiminde cinsiyet, insan hakları, sürdürülebilir kalkınma ve çevre konuları.
7. Müfredat ve ders kitabı geliştirme.
8. Yeni Tarih ve Sosyal Bilgiler kitapları nasıl kullanılmalı?
9. Tarih ve sosyal bilgiler eğitiminde bilgi iletişim teknolojilerinin kullanılması.

Yürütülen bu eğitim çalışmalarında proje ekibimiz tarafından geliştirilmiş yenilikçi eğitim materyal örnekleri katılımcılarla birlikte uygulanmış ve daha sonra da bu materyallerle ilgili tartışmalar yapılmıştır. Bu materyaller de bu proje kapsamında ayrıca kitaplaştırılmıştır.

Proje kapsamında İngiltere, Hollanda ve Türkiye'ye çalışma ziyaretlerinde bulunulmuştur. Bu çalışma ziyaretleri proje personeliyle farklı kurum ve kuruluşta görevli çeşitli akademisyenler, öğretmenler, öğretmen adayları, bürokratlar ile politikacılar arasında ağ oluşturma ve fikir alış-verişlerinde bulunma fırsatları oluşturmuştur. Farklı ülkelerdeki iyi uygulamalar gözlemlenmiş ve proje kapsamında uyarlanmaya çalışılmıştır. Bu ziyaretler aynı zamanda ilgili ülkelerdeki hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimlerde çok kültürlülük bağlamında neler sunulduğunun ortaya çıkartılmasına imkan sağlamıştır. Yine proje faaliyetlerinde yer alan bazı öğretmenler ile proje ekibi tarih eğitimini farklı açılardan ele alan ve bu alandaki son çalışmaların sunulduğu uluslararası konferanslara katılmıştır. Proje kapsamında gerçekleştirilen alan araştırmasının sonuçları 2009 yılında Kuzey İrlanda'da Ulster Üniversitesi'nde gerçekleştirilen HEIRNET Konferansında uluslararası bir dinleyici kitlesiyle paylaşılmıştır. Hollanda merkezli EUROCLIO tarafından organize edilen çalışma ziyaretinde ise Lahey merkezli birçok uluslararası sivil toplum kuruluşu ile fikir alış verişinde bulunma imkanı yakalanmıştır.

Yukarıda çok kısa bir şekilde özetlenen proje faaliyetleri sürecinde ortaya çıkan bu kitabın yazılması sırasında Türkiye'de, İngiltere'de ve başka ülkelerde çok kültürlü bir tarih ve sosyal bilgiler eğitimine yönelik olarak yeni yaklaşımların gerekliliği bize rehberlik eden en temel ilkeydi. Tarih ile tarih ve

sosyal bilgiler eğitimlerindeki yeni yaklaşımlar bize toplumlar ve toplumsal gruplar arasında köprüler kurmanın gerekli olduğunu söylemektedir. Bu köprü kurma uğraşısında kadın-erkek, genç-yaşlı, etnik, dilsel ve dinsel kimlikler, zengin- fakir, kentsel-kırsal toplumlar arasındaki ve çeşitli dünya görüşleri arasında ayrımcılık yapmayan ama farkları da görmezden gelmeyen bir yaklaşımın göz önünde bulundurulması gerektiği belirtilmiştir. Bundan dolayı tarih dersi için çoklu bakış açısı temel bir gerekliliktir. Geçmiş sistematik bir şekilde farklı bakış açılarından ele alınmalıdır. Bu kitapta ele alınan tarih eğitimi anlayışı tarihe bakışta tek bir “doğru”nun olmadığı fikrinden hareket eder. Ancak bizi “doğru” ya mümkün olduğunca yaklaştıracak bilimsel çalışma kuralları ile tarih metodolojisine bağlı dürüst araştırma ve yorumlar vardır.

Tarihteki birçok olay ve gelişme doğrudan vatandaşlık ve sivil sorumluluk konularıyla ilişkilidir. Çağdaş tarih eğitimi, genç insanlarda sivil bir sorumluluğun geliştirilmesi ve onların toplumda aktif bir şekilde yer almalarını sağlamayı çok önemli bir amaç olarak görür. Joke van der Leeuw Roord'un bu kitaptaki “Katılım, Farkındalık ve Hoşgörü için Eğitim: Anahtar Temaların Tarih Eğitimiyle İlgisi ve Önemi” başlıklı bölümünde vurguladığı gibi tarih bilimi ve okullarda çocuklara öğrettiğimiz tarih dersleri evrensel bir metodolojiyi paylaşırlar: Tarihsel çalışmalar net bir tarihsel soruyu, ampirik kanıtların eleştirel olarak kullanılmasını, çalışılan dönemin değerleri, bilgisi ve zihniyet dünyasını göz önünde bulundurmamayı ve bu olayın günümüze olan etkisi ile ilgisi hakkında bir tartışmayı içermesi gerekir. Her çalışma: Değişim ve süreklilik; benzerlik ve farklılık; neden ve sonuç; zaman/kronoloji; olgu ve düşünce gibi belli kavramlar üzerinde temellendirilir. Tarih eğitimi, bu eğitimi alanlarda bir sorgulama ve merak duygusu uyandırmaya, onlarda bağımsız düşünme becerisi geliştirmeye ve yönlendirmelere karşı duyarlı olmalarını sağlamaya odaklanmalıdır.

Elinizde tuttuğunuz bu kitap çok kültürlü değerler ve yenilikçi pedagoji bağlamında özellikle Türkiye’de var olan bir boşluğu doldurmayı amaçlamaktadır. Bu kitap diğer proje çıktılarıyla birlikte Türkiye’deki yeni Tarih ve Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarının başarılı bir şekilde uygulamasına katkı sağlamayı ve böylece Milli Eğitim Bakanlığı tarafından başlatılan değişim sürecini kolaylaştırmayı amaçlamaktadır. İnsan haklarına saygı, katılımcı demokrasi, çok kültürlülük, sosyal adalet, çevrenin ve kültürel mirasın korunması, cinsiyetler ve ırklar arasındaki ayrımcılığın azaltılması gibi değerlerin derslerde nasıl ele alınacağı tarih ve sosyal bilgiler öğretmen ve öğretmen adayları tarafından iyi bilinmelidir. Bu kitap özellikle tarih ve sosyal bilgiler eğitimi alanında çalışan akademisyenleri, öğretmenleri ve öğretmen adaylarını hedeflemektedir. Ancak Milli Eğitim Bakanlığı yetkilileri,

eğitim yöneticileri, müfredat geliştiriciler, ders kitabı yazarları, veliler ve diğer toplum kesimleri de bu kitapta öne sürülen teorik tartışmalardan fayda sağlayabileceklerdir.

Sonuç

Eğitim toplumsallaşmanın önemli bir boyutunu oluşturur. Eğitim sadece belli bilgi ve becerilerin kazanılması süreci değildir; değerler ve inançların şekillenmesine de yardımcı olur. Bu bağlamda sosyal bilgiler ve tarih dersleri öğrencilerin toplumsallaşma süreçlerinde ve onların belli değerleri ve inançları tanımalarında önemli bir rol oynamaktadır. Bundan dolayı bu dersler birçok ülkenin ulusal eğitim programlarında önemli bir yer tutmaktadırlar. Bu kitap sivil diyalog, demokrasi, çok kültürlülük, çoklu bakış açısı temelinde hassas konuların tartışılabilirdiği, eleştirel düşünme ve objektiflik gibi özelliklere sahip yenilikçi metodoloji aracılığıyla tarih ve sosyal bilgiler eğitimini geliştirmeyi amaçlamaktadır. Kitabın yazarları Türkiye, İngiltere ve Hollanda'da tarih ve sosyal bilgiler eğitimi alanlarında ürün veren akademisyenlerdir. Farklı ülke ve kültürlerden bu yazarlar geleceğin tarih ve sosyal bilgiler öğretmenlerinin çok kültürlü Avrupa'nın gerektirdiği bilgi, beceri ve değerlere göre yetiştirilmesi gerektiği noktasında birleşmektedirler.

Projemizin ürünlerinden biri olan bu kitabın ülkemizde Tarih ve Sosyal bilgiler derslerindeki uygulamalar esnasında mevcut eksikliklerin giderilmesine ve öğrencilerin farklı bakış açılarını tartışabilirdiği, yaratıcılık, hoşgörü, kendini ifade etme, başkalarını dinleyebilme ve evrensel bakış açıları kazanma niteliklerine katkıda bulunması kitabın yazar ve hazırlayıcılarını mutlu edecektir. Bu kitabın çeşitli üniversitelerde ve okullarda uzun yıllar boyunca öğretim üyeleri, öğretmenler ve öğrenciler tarafından kullanılmasını ve proje çıktılarının daha geniş toplum kesimleri tarafından uygulamaya geçirilmesini umut ediyoruz.

KAYNAKÇA

- MEB. (2005). *Sosyal Bilgiler 6.-7. Sınıf Programı*. Ankara: MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- MEB. (2007). *Tarih Dersi Öğretim Programı (9.sınıf)*. Ankara: MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.